

Bağımsız Aydın derlemesi (1)

Bülent Ağaoğlu

İstanbul, 1.8.2021

0

Taha Akyol: Bağımsız aydın. 20.5.2020. <https://www.karar.com/yazarlar/taha-akyol/bagimsiz-aydin-1564383>

1

KEMAL TAHİR

Kemal Tahir, XX. yüzyılın Türk toplumuna da yansıyan çelişki ve çatışmalarını gören ve bunları başta romanları olmak üzere yazdıklarıyla ifade eden bir aydınımızdır. Onun **bağımsız** aydın kimliği, Türkiye'nin ve dünyanın temel sorunlarını birlikte değerlendirme çabasıyla yoğunlaşmıştır. Bu çaba, Kemal Tahir romanını, Türk edebiyatının önemli bir açılımı ve zenginliği olarak dünya edebiyatına eklemiştir.

Okuyucuları ve muhalifleri tarafından başta Marksizm olmak üzere, döneminin mevcut açıklama ve kalıplarına uymadığı, onları eleştirdiği, alışıldık görüşlerin dışına çıktığı için **bağımsız** ve "marj dışı" bir aydın olarak değerlendirildi. Ölümünden sonra da romanlarında ele aldığı toplum olayları ve getirdiği tartışma konuları güncelliğini korudu. (Ertan Eğribel - M. Fatih Andı, Kemal Tahir 100 Yaşında)

http://www.yenisebinkarahisar.net/haber/hemsehrimiz_kemal_tahir_in_48olum_yildonumu-5601.html

2

"Selim İleri son romanında hürriyetsizliğin tarihinden bugüne bakıyor

Selim İleri'nin yeni romanı Cemil Şevket Bey, Aynalı Dolaba İki El Revolver (Oğlak Yayınları) hem edebiyat tarihinin unutulmuş isimlerine bir ağıt, hem de siyasi – toplumsal tarihimizin en önemli sorunu olan özgürlük sorununa keskin, hüzünlü bir bakış. Gramofon Hala Çalıyor (Yapı Kredi Yayınları) romanıyla başlayan ve yeni çalışmalarla sürececek olan bir tarih – anı – anlatı serüvenine dalan yazarla, bireyseli toplumsalla kesiştirdiği edebi izleklerini konuştuk.

***Romanınızın kahramanı Cemil Şevket bey karakteri Türkiye'de aydının devlet otoritesi karşısındaki iktidarsızlığı yahut zayıflığını simgeliyor diyebilir miyiz?**

Diyebiliriz tabii. Devletten çok belki otorite karşısında, yani devlet otoritesi karşısında; hatta yalnızca iktidarsızlığı değil çökkünlüğü, ürküntüsü, korkaklığı...

***Devlete yakın "organik" aydınla **bağımsız aydın** olmak ikilemi Türkiye'de başka ülkelere kıyasla daha mı keskin olmuş acaba?**

Öyle olmuş çünkü kuruluş dönemi içerisinde aydınla devlet işbirliği halinde. Sonradan, 1950'lerden sonra o işbirliği bozulmaya başlıyor. Romanın kahramanı o işbirliğinin içerisinde giremiyor. Aslında girmek istiyor, Demokrat Parti'ye de yaranmak istiyor, tek parti döneminde Halk Partisi'ne de yaranmak istiyor. Ama hiç bir şekilde kendisine bu fırsat verilmiyor ve içten içe düşmanlık gütmeye başlıyor. Ama onun düşmanlığında hiç bir şekilde bir otoriteyi toptan yıkmak arzusu yok. Kendisine olanak verilmemesinden dolayı düşmanlık besliyor ki, sanıyorum bütün muhalif olan aydın tavrının altında bu yatar biraz da Türkiye'de. Hepimizde aydın olarak bir ikiyüzlülük olduğuna inanıyorum ben.”. <https://www.milliyet.com.tr/the-others/ozgurlugu-sorun-edemiyoruz-5381844>

3

ATTİLA İLHAN

“Köşe yazarlarımızın Attilâ İlhan için kullandıkları belli başlı sıfatlar şu şekilde sıralanabilecektir: “büyük şair, usta şair, gerçek şair, romantik şair, aşkların şairi, büyük usta, büyük üstat, Türk edebiyatının çok büyük bir değeri, Cumhuriyet sonrası dönemin en büyük şairlerinden biri, Cumhuriyet döneminin en etkili ve özgün şairlerinden birisi, ‘nev’i şahsına münhasır’ bir şair ve yazar, son elli yılın en büyük yazar ve düşünürü, büyük bir edebiyat ve fikir adamı, düşün adamı, Kemalist, Kuva-yı Milliyeci, Türk Milliyetçisi, dürüst ve namuslu aydın, vatansever aydın, fevkalade bir Türk aydını, **hakiki bağımsız aydın**, çok yönlü ve çok boyutlu bir insan, kanaat önderi, kaptan, Yalnız Şövalye, idol, müstehzi ve narsisist.”. <http://tilahan.org/attila-ilhanin-vefatinin-basindaki-akisleri/>

4

ATTİLA İLHAN

“Fikret Bila yazısında, Attilâ İlhan’ın düşünce yönünü genel çizgileriyle değerlendirir. Yazarın bu değerlendirmede ulaştığı netice; kendine has bir solculuk, Atatürkçülük ve ulusalcılıktır. Attilâ İlhan, hiçbir zaman örgütlü bir siyasî yapılanmanın içinde yer almamış, şablonculuktan uzak durmuş, **bağımsız** ve sentezci olmayı tercih etmiştir. “Hangi?” sorusunda somutlaşan sorgulayıcı ve eleştirel tavrı, onun önemli bir yönünü teşkil eder.

“Attilâ İlhan’ın siyasî fikirleri tartışılır. Sultan Galiyev yakınlığı, üçüncü dünyacılığı, İnönü karşıtlığı, son dönem Avrasyacılığı, sol düşünce dünyasında tümüyle kabul görmemiştir. Ancak bu yaklaşımlarında da yine şablonculuktan çok bir sentez arayışı hâkimdir. Nedeni kompleks olan bir Batıcı değildir. Bir Doğu-Batı sentezcisidir. Asıl katkısı yöntemidir. Sorgulayan, araştıran, kuşku duyan, akli eleştirel kullanan bir düşünce adamıdır.” (Fikret Bila, Milliyet, 13 Ekim)”. <http://tilahan.org/attila-ilhanin-vefatinin-basindaki-akisleri/>

5

ATTİLA İLHAN

“Ömer Lütfi Mete’ye göre Attilâ İlhan, sağ-sol ayrımını ortadan kaldırmada öncü olması, yerellekle evrenselliği uzlaştırması bakımlarından takdire şayandır. O, tek bir düşünce kalıbına sığdırılmaz. “Sözünü ettiğim özgün boyut, İlhan’ın eleştiri çemberine, içinde bulunduğu çevreyi de katarak derin bir kuşkuculukla sorgulamaya, keskin bir alaycılıkla uyarıya çalışmasıdır. Böylece Türkiye’nin kültür hayatını ikiye bölen klasik sağ-sol ayrımını aşmanın etkin bir öncüsü olmuştu. İçinden çıktığı toplumun bütününe bakabilen, yerellekle evrenselciliği uzlaştıran ‘**hakiki bağımsız aydın**’ kişiliğiyle İlhan’ı güncel bir şahika olmaktan çıkarıp bütün zamanların edebiyat burçlarından biri haline getiren özelliklerden biri kanaatimce bu yanıdır. Onu anlamının giriş kapısı, her büyük sanat ve düşünce adamı gibi, bir tek

siyasî veya ideolojik eğilimin kalıplarına sığdırılmayacağını görebilmektir.” (Sabah, 14 Ekim)”. <http://tilahan.org/attila-ilhanin-vefatinin-basindaki-akisleri/>

6

“**Bağımsız aydın** tanımıyla özdeşleşebilen nadir kişilerden biri olan Doğan Kuban da benzer yargılarda bulunmaktadır: “Türk aydını, Amerikan sömürgeciliği ve kırsal kültür tarafından esir alınmışa benziyor. Bir entelektüel iflas ortamında yaşıyor.” (HBT, Sayı 242, 13 Kasım 2020, s. 7).”.

7

“–Siz, “**bağımsız aydın**” ifâdesini kullanıyorsunuz. İktidara yakınlığı olan aydın, bağımsız olabilir mi?

Bağımsız olmak, mutlaka yalnız olmak değildir. Aydının düşüncesiyle iktidarınki aynı olabilir. Mühim olan, düşüncesini emir altına verip vermediği; yazdıklarını, kendi iradesiyle yazıp yazmadığıdır.”. <https://www.enpolitik.com/roportaj/kalemlerin-efendisiyle-oteden-beriden-h314315.html>

8

“Velhasıl, Türk bağımsız aydın-gazeteci geleneği Uğur Mumcu ile çok önemli bir kayıp vermiştir.”. <https://www.yurtgazetesi.com.tr/uqur-mumcu-yeri-doldurulamaz-aydin-makale,776.html>

9

Yard. Doç. Dr. Adil çağlar : aydın tipolojileri üzerine bir inceleme. M. U. Atatürk eğitim fakültesi eğitim bilimleri dergisi, yıl: 1989, sayı: 1, sayfa: 16 – 35. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1616>

10

Google: "bağımsız aydın" site:https://dergipark.org.tr

11

Bağımsız aydın aramasından sonuç yok. <https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/>

12

Bağımsız aydın aramasından sonuç yok.

http://www.toplukatalog.gov.tr/?_f=1&the_page=&cwid=2&keyword=bA%C4%9EIMSIZ+AYDIN&tokat_s_earch_field=1&order=0&command=Tara#alt

13

Bağımsız aydın aramasından sonuç yok. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>